

'Wat heeft *Johan* nodig?'

maart 2015

PUBLICATIE VAN HET EXPERTISECENTRUM JEUGDZORG IJSSELLAND

Korte versie rapport met onderzoek naar proces en de resultaten van pilots NJG Zwolle.

Drie werelden (gezin, onderwijs en jeugdhulp) verbonden.

Dr. J.J.W. (Jack) de Swart, drs. S. (Saskia) Mudde drs. L.M. (Lian) Schoot Uiterkamp (G.G.D.)

De generalist:

Heel duidelijk dat leerlingen meteen in beeld zijn.

De leerkracht:

En voor school is het natuurlijk prettig hè, als school heb je natuurlijk één aanspreekpunt dat is de generalist en dat is een beetje de front office zeg maar richting de hulpverlening.

De leerkracht:

Ik vind de belangrijkste opbrengst dat we beseffen dat we (onderwijs en jeugdhulp) elkaar nodig hebben.

De generalist:

Wat voor mij de grootste winst is dat als er problemen zijn dat je integraal werkt, dat je niet alleen maar doorverwijst, maar veel meer met elkaar in gesprek gaat.

De generalist:

Scholen hebben best heel veel informatie en vervolgens gaat tweedelijnszorg het wiel weer opnieuw uitvinden

De wethouder:

Als ik de taal al niet begrijp, hoe begrijpen ouders het dan?

De ouder:

Nou wat ik zelf wel heel prettig vind is dat alle onderzoeken en gesprekken op school zijn.

De ouder:

Nou dat je gehoord wordt, en dat er ook daadwerkelijk wat gebeurt en dat het ook niet blijft liggen en dat er gelijk actie werd ondernomen dat is gewoon dat het maakt dat het goed was.

Dr. J.J.W. (Jack) de Swart, drs. S. (Saskia) Mudde drs. L. (Lian) Schoot Uiterkamp

Een publicatie van het Expertisecentrum Jeugdzorg IJsselland (Kennis en kracht voor jeugd in IJsselland).

Maart 2015

Achtergrond: de pilots NJG in Zwolle

Elke gemeente dient een laagdrempelige toegang te hebben van waaruit preventieve gezondheidszorg, opvoedondersteuning en hulp aan jeugdigen, gezinnen en mede opvoeders integraal wordt aangeboden. Deze hulp en ondersteuning dient te worden afgestemd met de ondersteuning op school (Rijksoverheid, 2011). In de gemeente Zwolle is daartoe het Netwerk Jeugd en Gezin¹ (NJG) in 2010 gestart. Dit NJG wil een flexibel en sluitend netwerk zijn van samenwerkende partners, die vanuit dezelfde visie er voor zorgen dat ouders en kinderen vroegtijdig, snel en in hun eigen sociale omgeving ondersteund kunnen worden bij het opvoeden en opgroeien (CJG Zwolle, 2012, p. 2). In haar doorontwikkeling wil het NJG de transformatie jeugdzorg in samenhang met het passend onderwijs brengen.

Centrale visie van het NJG is positief opvoeden en opgroeien versterken. "We stimuleren de talenten, de eigen kracht, de zelfredzaamheid van gezinnen. We leggen de focus nadrukkelijk op wat goed gaat" (CJG Zwolle, 2012, p. 6). De visie is gebaseerd op 'positief opvoeden' en gaat uit van de volgende uitgangspunten:

- Opvoeden versterken
- Het belang van een opvoedende leefomgeving
- Ondersteuning in de directe leefomgeving
- Samenhangend aanbod
- Overzicht van de pilots.

Pilot	Betrokken scholen
Pilot 1 Positief opgroeien Holtenbroek	Basisschool Toonladder, Carillon en SBO Facet
Pilot 2 Positief naar school in voortgezet onderwijs	Meander College en van der Capellen Scholengemeenschap
Pilot 3 MBO	Deltion College en Landstede
Pilot 4 Positief opvoeden en opgroeien Westenholte	Basisschool de Morgenster, De Vlieger 1 en De Ridderspoor
Pilot 5 Diezerpoort 'Positief naar school'	Basisschool Het Stroomdal, Thorbecke Scholengemeenschap, Thorbecke VMBO en Thorbecke PRO

- In het kader van de doorontwikkeling van het CJG Zwolle (later NJG genoemd) is in 2013 een 4-tal pilots gestart. Later is hieraan een vijfde pilot toegevoegd. Doelstelling van deze pilots is de verbinding tussen beleid en uitvoering door in de praktijk ervaring op te doen en te leren: wat werkt wel en wat werkt niet, wat moet verbeteren en wat zijn de consequenties voor het proces en de functie van generalist en specialist in het CJG-netwerk (CJG Zwolle, 2012).

Vraagstelling

De centrale vraagstellingen van dit onderzoek luiden:

1. Hoe verloopt het proces binnen de Zwolse pilots en wat zijn hierin de bevorderende en belemmerende factoren?
2. Wat zijn de resultaten van de werkwijze binnen de pilots? Hoe kunnen deze resultaten worden geborgd in de doorontwikkeling van de werkwijze verbinding onderwijs en lokale ondersteuning/zorg en de versterking van de driehoek kind/jeugdige – ouder en school?

¹ Met ingang van 01-01-2015 opgegaan in de sociale wijkteams.

Conclusie en aanbevelingen

De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dat de wijze waarop de pilots zijn ingericht en hebben gefunctioneerd op het eerste oog succesvol is. De generalisten op de scholen hebben een duidelijke plek en taak gekregen. Ze zijn herkenbaar, benaderbaar en beschikbaar voor ouders en schoolmedewerkers. Dit wordt door betrokkenen erg gewaardeerd. Op een aantal punten kan de werkwijze de komende tijd nog verder worden doorontwikkeld. Daarbij kan gedacht worden aan het organiseren van een (warme) overdracht tussen de verschillende schooltypen, met betrokkenheid van ouders en jeugdigen. De samenwerking met specialistisch werkende jeugdzorgaanbieders dient verder te worden ontwikkeld. Nu is dat nog teveel afhankelijk van het persoonlijke contact en nog georganiseerd vanuit de 'oude' situatie voor 1 januari 2015. Er dient een structurele, laagdrempelige samenwerking te worden georganiseerd, waarbij diverse vormen van ondersteuning door de specialisten (van advies, voorlichting, scholing, tot bieden van hulp) geboden kan worden. De voortekenen dat dit kan lukken zijn positief. Een aandachtspunt met betrekking tot de ouders is de communicatie als er meerdere hulpverleners bij het gezin betrokken zijn. Goede afspraken tussen hulpverleners en een vaste contactpersoon kunnen daarbij helpen. Tot slot is er nog een stap te maken voor hulpverleners wat betreft de regie bij ouders laten. Er wordt nu wel degelijk vraaggericht gewerkt, ook wordt er veel samengewerkt met ouders, maar de regie bij ouders laten, vraagt nog een stap in het werken.

Aanbevelingen

1. De generalist zal, ook als deze deel uitmaakt van het sociale wijkteam, zijn standplaats binnen de scholen moeten behouden. Om de zichtbaarheid, beschikbaarheid en bereikbaarheid van de generalisten voor zowel ouders als schoolmedewerkers te behouden is het goed om de plek van de generalisten binnen de scholen te behouden.
2. Zorg dat de contacten tussen school en hulpverlening via één aanspreekpunt lopen in de persoon van de generalist, die onderdeel uitmaakt van het ondersteuningsteam op de school.
3. Betrek ouders en jeugdigen actief bij het doorontwikkelen van de werkwijze en verdere samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Het risico bestaat anders dat de werkwijze beperkt blijft tot samenwerking tussen scholen, generalisten en specialistisch werkende jeugdzorg.
4. Zorg voor een goede (warme) overdracht tussen de verschillende (voor)schooltypen.
5. Educatief partnerschap: werk samen met ouders en jeugdigen en voer regelmatig gesprekken over zorgen en signalen. Het uitgangspunt is dat ouders de regie hebben over wat er met hun kind gebeurt.
6. Rapportage- en communicatiesystemen dienen beter op elkaar te worden afgestemd zodat iedereen op de hoogte kan zijn. Laat ouders (zoveel mogelijk) de beheerder zijn van de dossiers. Zorg dat scholen, generalisten en specialistisch werkende jeugdzorg (zoveel mogelijk) samen met ouders communiceren. Dat voorkomt een aantal dilemma's rondom privacy.
7. De routes van samenwerking met en doorverwijzing naar specialisten moeten na de transitiedatum (01-01-2015) duidelijker worden.
8. Nabijheid en elkaar kennen is een belangrijke succesfactor die ook in de toekomst behouden moet blijven. Het persoonlijke contact en elkaar kennen is een succesfactor gebleken. Zorg dat de hulp en de samenwerking op een zo klein mogelijke schaal plaatsvindt, zodat deze succesfactor behouden blijft.
9. Samenwerking met instanties kan verder verbeteren door de school open te stellen voor de partners zodat zij bijvoorbeeld hun gesprekken op de school kunnen organiseren. Veel activiteiten die kind- en gezin gerelateerd zijn kunnen binnen de school worden georganiseerd.

Kader: Conferentie met de praktijk

Uitgangspunt van het evaluatie onderzoek was dat reacties uit de praktijk werden mee genomen bij de aanbevelingen. Om dit vorm te geven is er op 17 februari 2015 een bijeenkomst georganiseerd door het Kennis en Expertise Centrum van GGD IJsselland voor professionals uit de (preventieve) jeugdhulp, scholen, gemeenteambtenaren en raadsleden. De bijeenkomst had een hoge opkomst van 120 deelnemers en vond plaats op het Deltion College. Tijdens de bijeenkomst hebben alle pilots zich voorgesteld in een pitch, zijn de onderzoeksresultaten gepresenteerd en is in subgroepen en in een plenair tafelgesprek over de resultaten van het onderzoek gesproken. De belangrijkste bevindingen tijdens de conferentie waren als volgt.

Generalist dichtbij de vindplaats, liefst in de school

De deelnemers onderstreepten wat ook al uit de evaluatie blijkt: de school is een belangrijke vindplaats en het is van meerwaarde om een generalist binnen de school te hebben. Hierdoor wordt er beter aangesloten bij de leefwereld van de leerling en kan zorg sneller ingezet worden. De deelnemers benadrukten dat het belangrijk is dat ieder daarbij wordt ingezet op zijn of haar expertise.

Verbinding met de sociale wijkteams en specialisten vraagt meer duidelijkheid

Tijdens de bijeenkomst werden er veel vragen gesteld over op welke manier er toegang tot ondersteuning en zorg gekregen kan worden. Hier is de komende tijd meer uitwerking nodig. Ook werd er aangegeven dat het wenselijk is dat er duidelijkheid komt over de taakverdeling tussen zorg en onderwijs. Verder kwam naar voren dat het belangrijk is om elkaar te kennen en dat er korte lijnen zijn tussen de verschillende organisaties. De deelnemers gaven aan een rol te zien voor de gemeente om te zorgen voor het faciliteren, communiceren en informeren met betrekking tot de sociale wijkteams. De aanbeveling wordt gegeven om hierbij gebruik te maken van bestaande netwerken.

Leerling en ouder centraal stellen en houden

“Wat heeft Johan nodig?” Dit was een vraag die tijdens een van de pitches van een pilot centraal stond. Een belangrijke opbrengst die uit alle pilots naar voren is gekomen, is dat de leerling meer centraal wordt gezet en er wordt aangesloten bij de behoefte van de leerling. Het in een vroeg stadium betrekken van ouders blijft een aandachtspunt, zo kwam ook in de bijeenkomst naar voren. Naast ouderbetrokkenheid zou er nog een stap verder gegaan moeten worden door ouders zelf regie te geven. Verder werd genoemd dat het een uitdaging is voor alle professionals om de taal van de ouders te spreken en zich gelijkwaardig op te stellen.

Leerling in beeld bij aanmelding op school

Om goed aan te sluiten bij de leerling en tijdig in te kunnen spelen op vragen waarmee grotere problemen worden voorkomen, is het van belang om vroegtijdig een beeld van de leerling te krijgen zo werd teruggegeven tijdens de bijeenkomst. Binnen de pilots zijn verschillende manieren ontwikkeld om hieraan vorm te geven. Genoemd werd dat het belangrijk is om als school samen met de generalist een helder proces van vroegsignalering af te spreken. Binnen de pilots zijn hier voor goede voorbeelden ontstaan.

Voetnoot: met generalisten wordt bedoeld generalistisch werkende schoolmaatschappelijk werkers en jeugdverpleegkundigen.

Achtergrond van het onderzoek

Om het proces en de werkwijze binnen de pilots te onderzoeken zijn er zes focusgroepinterviews gehouden met (in totaal 41) betrokkenen bij de pilots en twee focusgroepinterviews met (in totaal 6) ketenpartners. Bij de interviews is gebruik gemaakt van een topiclijst. Daarnaast is er een internetenquête uitgezet om zicht te krijgen op de resultaten van de pilots. In totaal 35 betrokkenen bij de pilots zijn hiervoor benaderd. In totaal 26 (74,2%) respondenten hebben de vragenlijst geheel ingevuld. Per voorgenomen resultaat konden respondenten aangeven of het voorgenomen doel 1) helemaal niet, 2) enigszins, 3) in redelijke mate of 4) in sterke mate is behaald. Tot slot zijn er nog 17 (7 x PO, 7 x VO en 3 x MBO) interviews gehouden met ouders en jeugdigen. In totaal waren hierbij 18 respondenten (waarvan 13 ouders en 5 jeugdigen) aanwezig. Op 17 februari 2015 zijn de eerste resultaten voorgelegd in een conferentie waar 120 betrokkenen (...) hebben deelgenomen. Doel van deze conferentie was de resultaten te bespreken en te borgen in de praktijk.

Resultaten

Focusgroepinterviews

Er bleek veel onderscheid tussen de verschillende typen onderwijs (PO, VO en mbo). Wat er overeen kwam was dat de generalist in de scholen beter zichtbaar, herkenbaar en bereikbaar is geworden. Dit voor zowel de onderwijsmedewerkers (leerkrachten, mentoren, intern begeleiders) als voor de ouders. Alle typen onderwijs hebben ook meer aandacht besteed aan preventie en vroegsignalering. Gemeenschappelijk hierbij was dat er meer samengewerkt is met ouders.

In het PO zijn veel activiteiten ondernomen om met ouders en bewoners in de wijk samen te werken, zoals ouderavonden, thema-avonden, sport- en spelactiviteiten. In het VO is veel geïnvesteerd in het maken van zogenaamde startfoto's, zowel per kind als per klas. In het MBO was men vooral gericht op ondersteuning op de vindplaats (dicht bij de student) en snelle integrale opvolging voor de studenten.

Er is ook geïnvesteerd in het laagdrempelig samenwerken met specialistisch werkende jeugdzorgwerkers. Hier zijn door alle schooltypen successen in behaald. Vooral het persoonlijke contact, de vaste aanspreekpersoon per specialistisch werkende jeugdzorgaanbieder, was succesvol. Voor de borging en implementatie van deze naadloze samenwerking moet nog verder worden geïnvesteerd en worden aangesloten op de nieuwe werkelijkheid van regie van gemeenten.

Een verbeterpunt is de overdracht tussen de verschillende (voor)schooltypen. Nu gebeurt er nog veel incidenteel op het gebied van (warme) overdracht van de ene naar de andere school. Er is nog geen structurele manier om dat goed te regelen. Belangrijk hierbij is dat de ouders (en jeugdige) hierbij ook worden betrokken.

Succesfactoren en te ontwikkelen factoren

De belangrijkste succesfactoren van de pilots zijn de fysieke aanwezigheid van de generalist op vaste momenten. Dit zorgt voor meer zichtbaarheid en kortere lijnen met ouders. Ook is er één aanspreekpunt voor leerkrachten en ouders voor opvoed- en opgroeimoeilijkheden ontstaan. In de samenwerking met de specialistisch werkende jeugdzorgaanbieders is de vaste contactpersoon per organisatie als een belangrijke succesfactor ervaren. Ook de visie dat de ouders verantwoordelijk zijn en blijven en dat de leerlingen beter in beeld zijn, zijn genoemd als belangrijke voorwaarden voor het succes van de pilots.

Aspecten die nog verder ontwikkeld moeten worden zijn de (warme) overdracht tussen de verschillende (voor)schooltypen, de wachtlijsten en de terugkoppeling in situaties waarin specialistische jeugdhulp is ingezet en de verschillende systemen met procedures, aanmeldingen en

formulieren. Hierdoor gaan soms specialisten die intake met ouders en/of jeugdigen nog eens over doen.

Internetenquête

De meeste van de gestelde doelen (Tabel 1) zijn in redelijke mate behaald. De doelen die het meest betrekking hebben op empowerment scoren tussen 'enigszins' en 'in redelijke mate' in.

Tabel 1. Resultaten van de pilots

Resultaat	N	Min	Max	Gem	SD
In welke mate heeft de pilot bijgedragen aan de versterking van de driehoek kind-ouder-school?	26	2	4	3,08	,796
In welke mate komen er door de inzet van de pilot meer vragen bij school/generalist terecht?	26	1	4	3,08	,744
In welke mate worden de problemen op school door inzet van ondersteuning vanuit de pilot verminderd dan wel opgelost?	26	1	4	3,00	,693
In welke mate is er door inzet van de pilot sprake van één gezin / één plan?	26	2	4	3,00	,748
In welke mate heeft snelle en integrale opvolging buiten school plaatsgevonden?	26	1	4	2,96	,958
In welke mate worden problemen in gezinnen door inzet van ondersteuning vanuit de pilot verminderd dan wel opgelost?	26	2	4	2,96	,720
In welke mate wordt door de inzet van ondersteuning vanuit de pilot de eigen kracht van gezinnen vergroot?	26	2	4	2,81	,749
In welke mate is de ouderbetrokkenheid bij de school vergroot?	26	1	4	2,77	,815
In welke mate is door de inzet van de pilot de bereikbaarheid voor ouders verbeterd?	26	1	4	2,73	1,151
In welke mate is de ouderbetrokkenheid bij het opgroeien van hun kind(eren) vergroot?	26	1	4	2,58	,857
In welke mate is door de inzet van ondersteuning vanuit de pilot het netwerk van gezinnen vergroot?	26	1	4	2,50	,860

Interviews ouders en jeugdigen

Ouders en jeugdigen geven aan erg tevreden te zijn over de hulp die zij hebben ontvangen van de generalisten. Zij waarderen de persoon en het persoonlijke contact. Ook waarderen zij de wijze waarop er met hen door de generalisten en de schoolmedewerkers met hen wordt gecommuniceerd. Een punt van kritiek is, volgens de respondenten, dat er communicatieproblemen optreden op het moment dat er meerdere hulpverleners bij het gezin betrokken zijn. Zij geven aan dat ze dan vaak niet of te laat op de hoogte worden gesteld. Ook herkennen respondenten geen activiteiten van hulpverleners die gericht zijn op het inzetten en versterken van het sociale netwerk van de gezinnen. Ouders geven overigens aan dat zij zelf vaak wel hun eigen sociale netwerk betrekken bij problemen in het gezin. Dit staat los van activiteiten van die hulpverleners ondernemen.

Discussie

De pilots 'positief naar school' in Zwolle zijn op een interessant moment ontwikkeld. Gedurende de looptijd van de pilots zijn er ingrijpende veranderingen geweest in zowel het onderwijs als de jeugdhulp. Zo is met ingang van 1 augustus 2014 de Wet passend onderwijs ingevoerd en snel daarna (op 1 januari 2015) is de Jeugdwet van kracht geworden. Deze ontwikkelingen sluiten bijna naadloos op elkaar aan. Vaak gaan passend onderwijs en de transitie jeugdzorg over dezelfde jeugdigen. Veel problemen van jeugdigen spelen namelijk zowel thuis als op school als in de vrije tijd maar worden veelal door verschillende diensten en hulpverleners opgepakt (Prakken, Deen & Wijnen, 2014). De werkwijzen in de verschillende pilots sluiten naadloos aan op deze ontwikkelingen, al hadden de pilots zo nu en dan nog wel 'last' van oude regelgeving rondom financiering en regelingen.

De onderwijsraad (2014) adviseert om verder te investeren in een ononderbroken schoolloopbaan voor (kwetsbare) jongeren. Om voldoende aandacht te schenken aan deze ononderbroken schoolloopbaan voor kinderen en jongeren is het belangrijk om te zorgen voor een goede (zo mogelijk 'warme') overdracht van het ene naar het volgende onderwijstype. Een belangrijk advies hierbij is om ook de ouders en jeugdigen hierbij te betrekken. Spreken met ouders en jeugdigen verhoogt de kwaliteit van de hulp en voorkomt dat verschillende professionals in een situatie komen waarin ze zich afvragen wat ze wel en niet mogen overdragen. De werkwijze in de pilots sluit aan op het advies van de onderwijsraad als het gaat om de inhoudelijke samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp verder te ontwikkelen. Het advies van de onderwijsraad gaat echter nog een stap verder, namelijk een gezamenlijke focus op een ononderbroken schoolloopbaan van (kwetsbare) jongeren. De onderwijsraad doet drie aanbevelingen om dit te bereiken a) vergroot de toegankelijkheid van jeugdhulp voor het onderwijs, b) trek de onderwijs- zorglijn door tot in het mbo en c) zet in op gezamenlijke deskundigheidsbevordering voor onderwijs en jeugdhulp. De pilots in Zwolle hebben vooral bereikt dat de toegankelijkheid van jeugdhulp voor het onderwijs is vergroot.

In de Wet passend onderwijs en de Jeugdwet is sprake van elkaar overlappende verantwoordelijkheden voor onderwijs en jeugdhulp. Volgens de Jeugdwet zijn scholen (mede)verantwoordelijk voor de versterking van het opvoedkundig klimaat. Het gaat ook om het organiseren vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid (inhoudelijk en financieel) - met een grijs gebied - waarin onderwijs en gemeenten elkaar moeten vinden. Gemeenten en onderwijs moeten zich realiseren dat geen van beide partijen het 'helemaal' voor het zeggen heeft. Ze moeten samen werken aan de verbinding tussen onderwijs, preventie en hulpverlening.

Een punt van aandacht in de nieuwe werkwijze en dus ook in de pilots is de samenwerking met de specialistische jeugdhulp. Hiermee hangt samen de informatie-uitwisseling en de privacy van jongeren ouders/gezinnen. Prakken et al. (2014) adviseert dat interdisciplinair overleg niet moet gaan over ouders (en jeugdigen) gaan maar liefst samen met hen moet plaatsvinden. Dan is privacy (ook) het vraagstuk van ouders. Generalisten ondersteunen niet alleen jeugdigen en hun ouders maar ook de beroepskrachten in de kinderopvang en het onderwijs. Door hen te adviseren bij opvoedingsvragen kunnen problemen meer dan voorheen in het alledaagse opgelost worden (Prakken, 2014).

Er is binnen de pilots ervaring opgedaan met samenwerken met en verwijzen naar specialistische jeugdzorgwerkers. Deze ervaringen zijn echter nog opgetekend onder het 'oude' regime, voordat de verantwoordelijkheden voor de jeugdhulp volledig onder de vleugels van de gemeenten vielen. De opgedane ervaringen zijn positief, maar ook wordt er aangegeven dat er nog verbeteringen mogelijk zijn. De huisarts heeft in ieder geval de bevoegdheden om te verwijzen, maar kan, samen met de POH-GGZ mogelijk ook zelf hulp bieden. De plannen in Zwolle richten zich op de nieuw ingerichte sociale wijkteams. De vraag die opdoemt wat dat allemaal betekent voor de bevoegdheden van de generalisten op school. Wanneer mag de generalist op school nog wel overdragen aan de J-GGZ, of moet dat straks allemaal via het sociale wijkteam? Hier moet enerzijds duidelijkheid in worden verschaft, maar het verdient ook zeker aanbeveling om de veelal positieve ervaringen in de pilots mee te wegen bij het nemen van een dergelijk besluit.

Het NJI (Prakken et al., 2014) constateert dat het PO relatief makkelijk aanhaakt bij de wijkgerichte structuur die veel gemeenten (zo ook Zwolle) momenteel inrichten. Dit geldt echter niet voor VO en mbo (Wienke, 2014). Voor het VO en mbo moet de aansluiting met de jeugdhulp op schoolniveau geregeld worden en in voorkomende gevallen contact gelegd worden met hulpverlening in de wijk waar de jongere woont en afspraken gemaakt worden over samenwerking.

In de verdere ontwikkeling van de werkwijze in de nieuwe context van gemeentelijke regie schuilt het gevaar dat professionals gericht zijn op het anders met elkaar organiseren van samenwerken. Daarbij worden ouders en jeugdigen gemakkelijk over het hoofd gezien. Juist de regie van ouders en jeugdigen dient centraal te staan en uitgangspunt te zijn van de wijze van organiseren van het proces en dat is zelden nog een vanzelfsprekendheid.

Ouderbetrokkenheid (De Vries, 2013) kan op verschillende manieren worden ingevuld. De Vries maakt onderscheid tussen ouderbetrokkenheid 1.0, 2.0 en 3.0. Bij ouderbetrokkenheid 1.0 is sprake van informeren van ouders, waarbij de school het moment, de vorm en de inhoud van de informatie bepaalt. Bij ouderbetrokkenheid 2.0 kunnen ouders ook informatie terugzenden, zonder echter dat er sprake is van samenwerking. Van ouderbetrokkenheid 3.0 is sprake als school en ouders informatie delen en samen zoeken naar informatie met voor beide partijen hetzelfde doel namelijk de ontwikkeling van de jeugdige. De Bruin et al. spreken in dit verband van het onderscheid tussen ouderparticipatie (waarbij ouders worden betrokken bij activiteiten van de school) en educatief partnerschap (waarbij sprake is van een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor zowel het leren als de opvoeding van de jeugdigen. De onderwijsraad (2010) onderscheidt in haar advies drie typen relaties tussen ouders en school. Ten eerste bestaat er een individuele, juridische relatie, met vastgestelde rechten en plichten. Ten tweede zijn ouders samenwerkingspartners als het gaat om de opvoeding en het leerproces van hun kind. Ten slotte zijn alle ouders onderdeel van een (informele) oudergemeenschap. Daarbij gaat het niet zozeer direct om de belangen van de eigen kinderen en wat ze nodig hebben, maar over die van de oudergroep van een klas, een groep, een jaar of de school als geheel. De Onderwijsraad adviseert meer nadruk te leggen op het tweede en derde type.

De vooruitgang op het gebied van ouderbetrokkenheid blijft voornamelijk beperkt tot wat we hier hebben omschreven als ouderparticipatie (De Bruin et al., 2012), namelijk meer communiceren met ouders. Dat is echter nog niet hetzelfde als samenwerken met ouders. Educatief partnerschap gaat uit van een consequente samenwerking tussen school en ouders en gelijkwaardigheid van beide partijen. Ze erkennen hierbij elkaars deskundigheid. Ouderbetrokkenheid binnen de pilots vertoont veel kenmerken van ouderparticipatie. Het kan zich verder ontwikkelen naar educatief partnerschap, waarbij er op basis van gelijkwaardigheid wordt samengewerkt rondom de opvoeding en het leerproces van de jeugdige. Ook kan er meer aandacht worden besteed aan het ontwikkelen van de zogenaamde (informele) oudergemeenschap.

Opmerkelijk bij de uitkomsten van de pilots is de grote tevredenheid over de generalisten. Waar ze zich met name in geprofileerd hebben is het hanteren van een generalistische werkwijze die aansluit bij de vraag wat nodig is in de driehoek ouders- kind/jongere -school. Ze hebben zich ingezet voor meer contact met kinderen en ouders, preventief werken, het versterken van de regie van de hulpvrager en vormen een brug naar ondersteuning en zorg buiten de school. Deze werkwijze vraagt dat de generalist kan aansluiten bij de taal en dynamiek van het onderwijs en de brug kan bouwen tussen onderwijs en hulpverlening vanuit het perspectief van gezinnen en zou aan te sluiten bij het 'gewone' leven.

Referenties

CJG Zwolle (2012). *Opvoeden versterken. Projectplan Doorontwikkeling netwerk CJG 2012-2015*. Zwolle: Centrum Jeugd & Gezin.

Onderwijsraad. (2014). *Samen voor een ononderbroken schoolloopbaan*. Den Haag: onderwijsraad.

Prakken, J., Deen, C. & Wijnen, B. (2014). *Passend onderwijs en jeugdhulp: een gedeelde verantwoordelijkheid. Notitie denktank transformatie jeugdstelsel*. Utrecht: NJI.

Walraven, M, Van der Grinten, M, Deen, C. & Bosdriesz, M. (2014). *Handreiking. De verbinding passend onderwijs en zorg voor jeugd*. Den Haag: VO raad, PO raad en VNG.

Wienke, D. (2014). *School en wijk verbonden. Aansluiting van het onderwijs op een wijk-, gebieds- of stedelijke aanpak voor opvoeden en opgroeien. Wetenschappelijke reflectie op do's en dont's in vernieuwen, verbinden en implementeren*. Utrecht: NJI.

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Gemeente Zwolle door het lectoraat Sturing in de Jeugdzorg van Windesheim in samenwerking met GGD IJsselland.

Bent u geïnteresseerd in publicaties van het lectoraat Sturing in de Jeugdzorg of het Expertisecentrum Jeugdzorg IJsselland (Kennis en kracht voor jeugdzorg in IJsselland) neem dan contact op met Berlinda Eghuizen b.eghuizen@windesheim.nl